

SAMI NAÏR

Primer Catedràtic de Pensament Contemporani de la Universitat

INSTRUCCIONS PER A RESOLDRE L'ENCREUAT EUROPEU

Sami Naïr és el professor convidat enguany a ocupar la Càtedra Cañada Blanch de Pensament Contemporani. Naïr, catedràtic de Ciència Política a la Universitat Denis-Diderot (París-VIII), és un dels especialistes més reconeguts en l'àmbit dels problemes socials, polítics i jurídics del tercer món. També ha dedicat els seus esforços teòrics al fenomen de la globalització i de la relació entre democràcia i poder econòmic, a escala internacional. Però sobretot i especialment, Naïr ha manifestat sempre un especial interès pels problemes de desenvolupament del món àrab.

De vasta formació i plural (filosofia, sociologia, ciència política o economia), la panòplia de càrrecs acadèmics i institucionals que adornen el currículum de Naïr és senzillament impressionant i, sobretot, massa extensa per relacionar-la ací. Destaquen, entre molts altres mèrits, el d'haver estat assessor del president

Mitterrand, en el primer sexenni del seu govern, pel que fa a temes d'immigració i multiculturalitat, qüestions totes dues de palpitant actualitat al país veí. El seu últim llibre, *Lettre à Charles Pasqua de la part de ceux qui ne sont pas bien nés* (Ed. du Seuil, París, 1994), incideix especialment i irònicament sobre aquestes qüestions.

Professor convidat en nombroses universitats, a València va venir el curs proppassat de la mà del Departament de Filosofia del Dret, Moral i Política. Ara, amb la creació de la Càtedra Cañada Blanch de Pensament Contemporani, ha estat cridat per ocupar-la com a primer titular. Sota aquesta titularitat, Sami Naïr impartirà un curs titulat "L'avenir d'Europa en el nou ordre mundial" i, alhora, coordinarà seminaris d'especialització amb professors de reconegut prestigi internacional com ara Bourdieu, Castoriadis, Morin o Hobsbawm. Amb el curs, Naïr inten-

tarà analitzar els problemes de la construcció europea o, més ben dit, «els problemes que han nascut de la necessitat de reorientar la construcció europea», segons matisa. Sobre aquesta necessitat de reorientació i, en general, sobre els continguts amb què té previst dotar enguany la Càtedra, hem conversat amb el primer catedràtic de Pensament Contemporani de la Universitat de València.

La primera pregunta quasi és obligada: ja què es deu aquesta necessitat de reorientar la construcció de la unitat europea?

Aquesta necessitat de reorientació ha estat propiciada pels esdeveniments polítics de l'últim lustre: la caiguda del mur de Berlín i la desmembració de la Unió Soviètica —amb la consegüent aparició de tota una constel·lació d'estats, nacionalitats, ètnies, sistemes

religiosos... i guerres—, en serien els més rellevants. Però, encara que aquests factors han pogut ser els detonadors, també hi han hagut altres raons de pes que forcen aquesta reorientació: el fracàs de les negociacions diplomàtiques per aconseguir la pau a Bòsnia i Hercegovina, per exemple, ha qüestionat el paper d'Europa en el conjunt mundial. Un paper que no és de caire exclusivament polític o diplomàtic, sinó també i sobretot econòmic, amb un alter ego com els Estats Units, que és, alhora, aliat polític i competidor econòmic.

El model dels Estats Units sempre ha estat present —per activa o per passiva— a l'hora de bastir un model d'unitat europea...

El model d'estat dels EUA —un model federatiu d'estat d'estats— es troba al rerefons d'un altre dels problemes nuclears de la Unió Europea: el de la seua definició política. És una evidència incontestable la unitat cultural i històrica d'Europa. El problema, però, és que per a concretar políticament la Unió seria necessària una nova concepció d'estat; una nova concepció que, a hores d'ara, es troba encara en bolquers. Només si realitzem abans aquesta reconceptualització de la idea d'Estat, es podrien abordar tot un seguit de qüestions que en són conseqüència...

Com per exemple?

Com per exemple el paper de les institucions europees. La institucionalització de la Unió Europea és encara molt laxa, cosa que redunda en una ralentització del procés. Però per a agilitar la institucionalització falta concretar, abans que res, quina hauria de ser la relació entre les institucions europees i les de cadascun dels estats membres, quin és el poder de decisió i de gestió que s'hi ha de dipositar. És a dir, que tornem al problema de les definicions.

Però, ¿què és el que fa que siga tan difícil arribar a un acord —ni que siga de mínims— sobre quina hauria de ser la fesomia política de la Unió Europea?

La clau de volta de tots aquests problemes de definició del paper polític, institucional i econòmic de la UE rau en el joc de forces que es dona entre els estats membres més poderosos, que són, òbviament, els que més diners aporten: Alemanya i França, especialment, però també la Gran Bretanya, encara que siga des de posicions més dífícils...

Precisament Margaret Thatcher, en una recent entrevista, arremetia contra el paper preponderant que

està adquirint l'Alemanya reunificada...

Reunificació a la qual ella es va oposar amb totes les seues forces. El problema no és precisament nou: arranca del mateix De Gaulle, qui defenia una Unió políticament forta, per damunt de primacies econòmiques. Una Unió políticament forta, sobretot, respecte del seu aliat i competidor, els EUA. Als anys setanta, però, Giscard d'Estaing advocarà per la construcció d'una Unió Europea amb un major pes econòmic que no polític. Les posicions de Mitterrand i Delors, en aquest sentit, han estat continuistes amb les tesis d'en Giscard. I, a hores d'ara, Chirac encara no ha inclinat el pes cap a cap dels dos costats de la balança: de moment es limita a llançar mostres i missatges de *grandeur* als veïns teutònics. No és en cap altre sentit que cal interpretar l'afer Mururoa...

Però, a banda dels problemes interns, hi ha el de les relacions exteriors de la Unió, sempre difícils perquè intenten conjuguar els interessos particulars de cada estat.

Hi ha dues posicions clarament diferenciades en la política exterior de la UE. Per un costat, hi ha la relació amb els països de l'est, que s'acaben d'espolsar del damunt el patró comunista; una relació que es planteja en termes d'integració. Però també hi ha els països del sud, els de l'altra riba de la Mediterrània, que pertanyen a un sistema religiós, polític i social distint del de les democràcies occidentals. Les relacions amb aquests països haurien de plantejar-se en termes d'associació més que no de competència. No és altra la manera de solventar els recurrents problemes pesquers amb el Marroc, per exemple. Però això queda molt lluny de la realitat política actual...

És a dir, en definitiva, que els problemes de la Unió Europea van molt més enllà de la integració monetària...

I tant que van molt més enllà: afecten la idea, la base de la construcció europea. Amb la moneda única no es resolen d'un cop tots els problemes. D'altra banda, hi ha un problema encara més gros que el de la unificació monetària: la política agrària comuna (PAC). Un problema que revesteix especial transcendència a l'hora de plantejar la integració dels països de l'est, que tenen una estructura econòmica fortament assentada sobre el sector primari. I no cal oblidar tampoc que França és també una potència agrícola...

MÈTODE

